

Meneekö lapsi mediaveden mukana?

Lasten hyvinvoinnin ongelmia käsitellään julkisuudessa tavan takaa. Media nostaa kiitettävästi ongelmat julkisuuteen, käsittelee niitä aikansa, mutta siirtää ne sitten syrjään. Yleensäkin asiat ja ilmiöt kilpailevat julkisuudessa "yhteiskunnallisen ongelman statuksesta." Nälkäongelma kilpailee palstatilasta sosiaaliturvanväärinkäytösten kanssa. Joka päivä syntyy uusia tarpeita, jotka syrjäyttävät entiset ongelmat ja nousevat julkisuuteen, ovat siinä aikansa ja väistyvät uusien ongelmien tieltä.

Julkisuudessa ihmisen hyvinvointi tuotetaan helposti niin kuin se sisältäisi lukuisia keskenään kilpailevia ulottuvuuksia. Koska sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut eivät kohdistu kansalaisiin tasavertaisesti, ongelmat ja ongelmalliset ihmiset asetetaan kilpailemaan keskenään. Mediassa näkyvyyden päämittareita ovat edelleen uutisen tuoreus ja draamaattisuus. Varsinkin lasten hätää tai yhteiskunnallista pahoinvointia koskevat uutiset ovat aina olemukseltaan dramaattisia. Näitä tilanteita voivat olla raaka ja raju koulukiusaaminen, nuorten itsemurhat tai huolestuneiden vanhempien hätä hoitopaikasta.

Lasten pahoinvointia koskevat uutiset myös rajataan edelleen pääosin lapsiin. Lasten pahoinvointi kytketään usein esimerkiksi työelämän ja perheiden ongelmiin. Tämä menettely kuitenkin yleistää ja oikoo ongelmaa. Päihdeongelmaiset vanhemmat ovat helppo maalitaulu. Paljon vaikeampi on kytkeä ongelmiin esimerkiksi taloudellinen kilpailukyky ja sen vaikutukset tai päättäjien ja liikemiesten tai -naisten kiireisen perhe-elämän vaikutukset. Kun ongelmien laajuus ja monet syy- ja seuraussuhteet tulevat julkisuuteen, paljastuu myös niiden monimutkaisuus ja ehkä ratkaisujen kalleuskin. Lasten pahoinvoinnin ongelmat eivät ratkea yksin teknisillä toimenpiteillä, esimerkiksi lastenpsykiatrian hoitopaikkojen lisäämisellä. Ongelmien korjaaminen loppupäässä ei estä uusien ongelmien syntymistä. Kun ongelmia ilmenee, myös mediasa ryhdytään etsimään syyllisiä. Lasten ja nuorten ongelmien kohdalla palataan helposti normittaviin ja vahvasti arvoväritteisiin ratkaisuihin. Nämä koskevat esimerkiksi kiistaa siitä, missä lapset pitäisi hoitaa, jotta heidän perusturvallisuutensa ja psyykkinen tasapainonsa säilyisi vakaa-

Lasten ja nuorten hyvinvointiselonteko haastaa päättäjät

Hyvinvoinnin lisäämiseksi tarvitaan kaikkien aikuisten yhteistyötä

KUOPIO

Pirjo Ronkainen

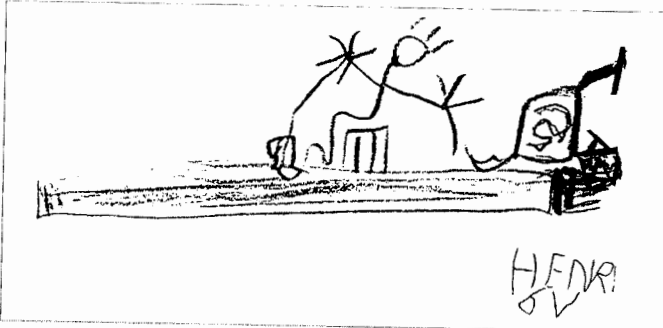
Vuote viisina julkisudessa on puhuttu enimmäkseen nuorison pahoinvoinnista. Kuopiossa asiaa lähestytään nyt vastakkaisesta suunnasta, on valmistunut *Lasten ja nuorten hyvinvointiselonteko* -niminen raportti.

Maanantaina selontekoa käsitellyt kaupunginhallitus piti siitä hyvää.

Kaupunginhallitus oli erityisen huolestunut nuorten ihmisten käytön lisääntymisestä. Siinä on kimmulattava erityistä huomiota.

Selonteko on hallintokuntien välisen laajan yhteistyön tulos ja sen valtakunnallisena kehyksenä on Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskusten Satakseen "Käyttötutkimus ja lasten ja nuorten hyvinvointiselonteko" tutkimus- ja kehittämishanke. Kuopio liittyi siihen kaksi vuotta sitten.

Sen lisäksi, että selontekoa todetaan täysin oikein tilanteen, se esittää kaikkea linjaa tarvittavia toimenpiteitä. Niitä on riivistetty-

Kuvan piirtäneen Henriin mielestä hyvinvointia on menää pikille isän kanssa moottorikelkalla. (Pirros on Yhteisvoimin lasten ja nuorten hyvinvointia ja terveyttä -edistämisen raportista.)

edistämään" samaa "yhteisvoimin".

Suhteen tarkoituksena on saada nuorten silmätäkseen nollasuora nuorten myöhäistä tuolla olleita pahana ratkaisuna on se, että sel-

montessa on professori Eila Räsänen tekemä laskelma siitä, mekkoja löytyy.

Pellinen tuntee esimerkiksi joskus eräköntötyön loppu-

oroisimien välillä ja saati vo Pellinen saattaa sopia la tarhanopettajan kanssa, että tuo lapsen vastaanottole, jos henumat eivät ehdi.

Jos annan paperoiden tuossa ja teen vain sen mikä ta tulee, olen hukassa eikä ku saa apua, hän kuvailoo.

Rutiinit estävät näkemästä oleellisen

Neulmässä oli kymmen vuotta sitten 1250 alle kolme lasta ja kaksi lastenne lan terveydenhoitajaa, nyt on noin 650 ja yksi työntekijä. Silloin työtä tehtiin ihan tavalla.

Jos Pirrko Pellinen näkkee sen, jota ei tunne, hän ottaa väli. Monta kertaa vastaan oli huihoantamattomia ja unelma lapsia. Hän pitää sellaista tärkeämpänä kuin hyvinvointitoimintaa mille jolla sitä yllin kyllin.

Läskäreä tarkastaa neulmisen lapsen rutiinit vain kolme ennen koulunkäynnin alkamisen kerran asemasta. Pellinen tuntee esimerkiksi joskus eräköntötyön loppu-

SAVON SANOMAT 4.5.1999

na; tai millaisia tapoja ja kურia pitäisi ylläpitää koulussa, kodeissa tai yhteiskunnassa yleensä.

Ongelmakenttää on yritetty mitata myös taloudellisesti. Eettistä tai ei, markat ovat puhuttelevia. Esimerkiksi tutkimusjohtaja Jouko Kajanoja Valtion taloudellisesta tutkimuskeskuksesta ja lastenpsykiatri Eila Räsänen Kuopion yliopistosairaalasta ovat molemmat Savon Sanomissa julkaistuissa haastatteluissaan pyrkineet osoittamaan, millaisia taloudellisia menetyksiä syntyy pitkäaikaisesti psyykkisesti sairastuvan lapsen tai nuoren hoidosta. Laskelmat ovat kiihkottomia, eivätkä ne syyllistä. Jostain syystä ne eivät silti elä eikä niitä siteerata julkisuudessa samalla tavoin kuin talouselämän lukuja. Valtion vuoden 2000 tulo- ja menoarvioon lisätty määräraha lasten hyvinvoinnin parantamiseen uutisoitiin sekin erillisenä, eikä sen yhteydessä pohdittu, mitä tekemistä asialla on kuntien poliittis-hallinnollisen päätöksenteon osana.

Lasten ja nuorten ongelmista ainakin jotkut saattaisivat ratketa nopeammin, mikäli esillä olisi ammattilaisen sijaan näkyvämmiin itse ongelma. Ainakin ongelmat saattaisivat pysyä päättäjien esityslistalla jos ne identifioituisivat selkeämmin lasten ja nuorten hyvinvointiin ja sen edellytyksiin. Tällöin taustalle jäisivät eri auttajaprofessioiden arvovaltaasetelmat ja kysymys siitä, missä asteessa ongelman vakavuus on ensimmä-

mäisen kerran huomattu. Saattaa olla, että tämä olisi kuitenkin liian helppo ratkaisu.

Kuluttaako käyttö eli pieneneekö lasten psyykkisten ongelmien merkitys, kun niitä käsitellään julkisuudessa? Tarkoittaisiko lasten psyykkisten ongelmien arkipäiväistyminen sitä, että ne muuttuisivat vähitellen jokapäiväiseksi ja elämään normaalisti kuuluviksi asioiksi? Ongelma ja sen taustalla oleva ilmiö ovat luonteeltaan sellaisia, että en usko aktiivisen esilletuomisen ja keskustelun niiden vakavuutta kuluttavan kovin helposti, ainakaan meidän yhteiskunnassamme.

Lasten ja nuorten psyykkisten ongelmien ilmeneminen on niin monialainen tapahtuma, että yleinen puhe päättäjien vastuusta näivettää vastuun abstraktioksi. Päättäjät saavat suuren osan tarvitsemaansa tietoa paitsi esittelijältä, myös tiedotusvälineistä. Tällöin korostuu tiedotusvälineen tuottaman tiedon merkitys päätöksentekijän tietoperustan rakentamisessa. Toimittajalta edellytetään todella monipuolista kykyä nähdä eri ilmiöiden keskinäisiä yhteyksiä ja ymmärtää esimerkiksi eri professioiden ammatillisia tavoitteita, tai mielipidevaikuttajien normatiivisia arvostuksia, jotka voivat olla niin kutsutun lapsen edun kannalta hyvinkin ristiriitaisia. Siinä missä teollisuusjohtaja arvioi nuoriso-ongelmien ratkeavan kunhan vain äidit palaisivat kotiin lapsiaan hoitamaan, erityisopettaja kaipaa konkreettisia työvälineitä ja työtovereiden tukea.

Julkisuus on ristiriitaista erityisesti lasten ja nuorten ongelmien kohdalla. Jos ongelmista ei puhuta eikä niitä osoiteta konkreettisesti, ne eivät vaikuta tärkeiltä. Jos ongelmat kasvotettaisiin, menetettäisiin lapsen oikeus erityiseen suojeluun. Lapsi saa tavallisesti kollektiiviset kasvot tapausesimerkin kautta ja muutetulla nimellä. Näin on tehtävä, sillä lasta on suojeltava. Pietarin katulapset tai Somalian nälkäiset lapset saavat meillä kasvot ja nimen, mutta hekin ovat osa kollektiivista ryhmää ja edustavat satoja tai tuhansia muita. Kun he ovat osa kollektiivia, he muuttuvat jossain määrin myös abstraktioiksi. Abstraktio ei enää pyrhdytä.

*Vuokko Niiranen
YTT, ma professori
Kuopion yliopisto*